

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 230

וארא תשע"ב

מביא ה"פנינים יקרים" בשם ספר "תפלה למשה" לישיב זאת על פי מה שמצינו בירושלמי מסכת קדושין, שהיודע שם המפרש – אסור לו להנות מאחרים.

אם כן, האבות אמנם לא שאלו את הקב"ה מה שמו, אך יתכן שהיה זה מפני שנהגו להנות משל אחרים ובשל כך נמנעו מהשגת השם המפרש.

לכן פרש רש"י שאברהם אבינו ע"ה, כשבא לקנות קבר לשרה, קנהו בדמים מרבים ולא רצה לקבלו במתנה, כלומר הוא לא נהנה מאחרים, ואפלו הכי לא שאל את ה' מה שמו.

"והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים ולקחתי אתכם לי לעם" (ו, ו-ז)

"והוצאתי אתכם, והצלתי אתכם, וגאלתי אתכם, ולקחתי אתכם, כנגד ד' זכויות שבידם, שלא שנו את לשונם, ולא החליפו את שמלותם, ולא גלו את סודם, ולא בטלו ברית מילה" (פסיקתא זוטרותא שמות ו, ו)

אחד מהדברים שבזכותם גאל הקב"ה את ישראל ממצרים הוא, שלא שינו את מלבושם.

בהגדה של פסח "שרפי קדש" מסופר: יהודי מודרני, שהחליף את לבושו היהודי בלבוש גויי מובהק, בא לפני רבי שמחה בונים מפשיסחא זצ"ל, ושאלו בדרך קנטור: "איזה בגדים לבש אברהם אבינו?" כוונתו היתה לומר: גם אתה, הרבי, אינך לובש שמלה כמו אברהם אבינו, ואם אתה שנית – גם לי מתר לשנות...

אמר לו הרבי: "אינני יודע איזה בגד בדיוק לבש אברהם אבינו, אבל זאת יודע אני בברור: הוא ראה אלו בגדים לובשים הגויים – ולבש הפוך מהם..."

"וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקצר רוח ומעבדה קשה" (ו, ט)

רש"י מביא על פסוק זה את דרשת חז"ל:

"ורבותינו דרשוהו לענין של מעלה, שאמר משה למה הרעתה, אמר לו הקב"ה: חבל על דאבדין ולא משתכחין. יש לי להתאונן על מיתת האבות, הרבה פעמים נגליתי עליהם בק-ל שדי ולא אמרו לי מה שמד, ואתה אמרת: '...מה שמו מה אמר אלהים'."

פירוש המלים "דאבדין ולא משתכחין" הינו: נאבדים ואין מוצאים אותם, אולם רבי נפתלי מרופשיץ מבאר היה את הדברים בדרך אחרת:

"חבל על" – אמר רבי נפתלי – פרושו: על האנשים המעלים, "דאבדין" אשר הם נאבדים ולא נשארים, כמותם רבים, "ולא", כלומר: ואלו האנשים ההמוניים, "משתכחין" – מהם יש הרבה מאד.

"את ארץ מגריהם אשר גרו בה" (ו, ד)

לכאורה המלים "אשר גרו בה" מיותרות, כי אם זו ארץ "מגוריהם", ודאי שגרו בה!

ובאר ה"נחלת צבי", ש"אשר גרו בה" הכוונה מלשון גרות. והנה, אדם המתגורר בארץ שאינה שלו, ברור ומובן מאליו שירגיש שם גר, אבל יהודי הגר בארץ ישראל שהיא ארצו, אמור להרגיש בה אזרח.

אמנם אבותינו הקדושים, מעלתם היתה שגם בארץ כנען שהיא "ארץ מגוריהם" – עם כל זאת הם "גרו בה", הרגישו עצמם כגרים בלבד, לא כאזרחי קבע. מדוע? כי ידעו את האמת שעולם זה הינו עולם חולף, והעיקר הוא העולם הבא.

מסופר על רבי רפאל ברוך טולדנו זצ"ל, שמעולם לא התגורר בדירה שהיתה בבעלותו, רק בדירות שכורות, וכשהגיע לארץ ישראל ורצה לקיים מצות יישוב ארץ ישראל, קנה דירה, אך כדי שלא להרגיש קבוע בעולם הזה, שכר לעצמו דירה אחרת, בה התגורר עד אחרית ימיו.

באור אחר בתוספת המלים "אשר גרו בה", מצאתי בספר **"תולדות יעקב" לרב עובדיה ורסנו:**

בעצם, אבותינו היו צריכים להיות ארבע מאות שנה בגלות, ובפעל היו שם מאתים ועשר שנים בלבד, כמו שכתב רש"י על הפסוק "רדו שמה" "רדיו" בגימטריא מאתים ועשר, רמז לכך שהשתעבדו במצרים מאתים ועשר שנים.

לאמיתו של דבר, גם מאתים ועשר שנים הם לא השתעבדו, רק מאתים ותשע. כשיוסף מתגלה לאחיו הוא מבקש מהם לומר לאביו: "רדה אלי" – רד"ה בגימטריא מאתים ותשע. מדוע? כי כבר עברה שנה אחת ונשארו מאתים ותשע שנות שעבוד בלבד. איך, אם כן, הגיעו למנין ארבע מאות שנה שאמר הקב"ה לאברהם בברית בין הבתרים? התשובה היא, שגם גרותם בארץ ישראל נחשבה להם חלק משנות השעבוד.

לפי זה, יתפרש הפסוק כך: "וגם הקימותי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען, את ארץ מגריהם" – למרות שהם היו בארץ כנען, נחשב להם שהם היו גרים, וחוף מזה "אשר גרו" – "גרו" בגימטריא מאתים ותשע, "בה" – בארץ מצרים.

"ושמי ה' לא נודעתי להם" (ו, ג)

לא שאלו אותי מה שמי. וכשבא אברהם לקבר את שרה לא מצא עד שקנה בדמים מרבים (רש"י פס' ח') ויש להבין מה הקשר בין התשלום על הקבר, לשמו של הקב"ה.

"ויצא משה ואהרן מעם פרעה ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים" (ח, ח)

בכל אותן מכות שבהן נענה משה לבקשת פרעה והתפלל לה' שיחלדו, לא ראה הכתוב צורך לציין את שם המכה. כגון, במכת ערוב נאמר (שמות ח, כו): "ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה'", ולא נאמר "על דבר הערוב". מדוע אפוא רק במכת צפרדע הוסיף הכתוב וציין שצעקתו של משה היתה "על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה"? הלא מכת דם כבר פסקה, ומכת כנים טרם באה, ואם כן פשיטא לנו שתפלתו היתה על מכה זו! ועוד, מהו הלשון "ויצעק", היה לו לומר "ויתפלל", "ויעתר" וכדו'?

באר הרב משה פולאק בספרו "וידבר משה": שבא הכתוב לתת טעם לדבר מדוע נאלץ משה להרים קולו ולצעוק בתפלתו, כמו שנאמר: "ויצעק משה אל ה'", ועל זה אומר הכתוב: "על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה" – בגלל קולות קרקור הצפרדעים שבקעו ועלו מכל עבר... וה"שפתי חכמים" כתב כעין זה, שהרי ידוע שהמתפלל צריך להשמיע לאוזניו, ובמצרים בשעת מכת צפרדע בלי לצעוק – לא היתה אפשרות להשמיע לאוזנים מאומה! שכן, החלק הקשה ביותר במכת הצפרדעים היה הרעש! ב"פרק שירה" מתאר איך כל הבריאה משבחת לה', כל אחד ואחד, השמים והארץ, הכוכבים והמזלות, העופות והחיות.

בהקדמה לפרק שירה כתוב: "אמרו רבותינו ז"ל, בשעה שסיים דוד המלך ספר תהלים זחה דעתו עליו. אמר לפני ה': 'יש בריה שבראת בעולמך שאומרת שירות ותשבחות יותר ממני?' באותה שעה נזדמנה לו צפרדע אחת ואמרה לו: 'אל תזוח דעתך עליך, שאני אומרת שירות ותשבחות יותר ממך!'"

ומהו השיר ששרה הצפרדע? – "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". **ורבי חיים קנייבסקי** שליט"א מביא מהזוהר שצפרדע לא מפסיקה לקרקר ולו לרגע אחד, מעלות השחר ועד עלות השחר הבא. ולפי זה, כוונת הכתוב כך היא: הצפרדע אומרת "ברוך שם כבוד מלכותו", ומתי היא אומרת זאת? "לעולם ועד" – כל הזמן!

מכאן מתברר גם כמה גדול ונורא היה הרעש במצרים בעת מכת צפרדע.

"וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד ויכבד לב פרעה" (ט, ז)

מפני מה מספרת התורה מה עשה פרעה, ומה ראה במקנה ישראל, ואינה מסתפקת רק בהעברת עיקר הדברים שהם "ויכבד לב פרעה"?

מתרץ הרב יעקב טננבוים בספרו "ישרש יעקב", שבאה התורה ללמדנו איך לעמד בנסיונות בעבודת ה' יתברך ואיך לנצח את היצר.

לפעמים יש לבן אדם נסיונות קשים באמונה, ומגיעים מצבים שאין לו הסברים ותרוצים לעצמו על הקשיים שהיצר הרע מערים עליו ואז במקרה כזה, עליו להתחזק בעקשנותו ולומר: בכל זאת לא אחפץ בדבר הזה...

וינהג כמו פרעה הרשע, שהרי במכה זו לא היה לפרעה שום תרוץ ושום סברה לדחות את משה. הלא בעיניו ראה את המראה הגדול, שלא מת ממקנה ישראל אפילו אחד, משום ששלח בכל גבול מצרים לבדק זאת, ועם כל זאת, ויכבד לב פרעה, בלי שום טענות ומענות.

כעין זה מפורסם לומר על הפסוק (איוב יד, ד): "מי יתן טהור מטמא לא אחד" ומפרשים זאת על מלחמת היצר. מה יתן לאדם כח להתגבר על היצר? – "לא!! אחד". כלומר, לא להכנס אתו לויכוחים, אלא לומר לו "לא" ותו לא.

"הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים" (ט, כ)

רמז נפלא טמון כאן בפסוק – אומר הרבי מויז'ניץ, בעל ה"אמרי חיים", והוא: "הירא את דבר ה'" – אדם שהוא ירא שמים, "הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים" – הוא אינו נותן לילדיו ולבני ביתו להסתובב ברחובות, כי דואג הוא לחינוכם היהודי השלם.

"ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים. והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל. והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה" (ט, ל-לב).

מה פשר הסמיכות בין שני הפסוקים? באר ה'חזון ישעיהו': כל הנהגתו של פרעה באה מחמת היותו בעל גאווה אשר בטח בכחו ועצם ידו. אמר משה רבנו לפרעה: "ואתה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלקים" – אתם בטוחים ובוטחים בעצמכם ולכן אתם נוהגים בחזק יד. אבל דע לך כי "גאות אדם תשפילנו" (משלי כט, כג), וסופך לפול.

הנה, קח דוגמא מן הקורה בצומח – ממשיך משה ואומר לפרעה: "והפשתה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשתה גבעל" – למרות היותן חזקות וקשות – **ודוקא** משום כך – סופן שהן נשברות. אבל "והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה" – הן צומחות מאוחר, ובשעת המכה היו עדיין רכות ולכן לא נשברו. הרי לך כי דוקא הרכים והחלשים שורדים ומחזיקים מעמד.

"ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל" (מתוך ההפטרה)

מה הכוונה "אצמיח קרן לבית ישראל"? באר ה"אדרת אליהו": עם ישראל הוא עם אחד, אולם בעת שהם חוטאים ה"אחד" נהפך ל"אחר".

אמנם, אומר הקב"ה, "ביום ההוא אצמיח קרן לישראל", ה"קרן" [התוספת הקטנה שבצדה הימני העליון] תחזר לאות ר' והיא תהיה ד', וכך ה"אחר" יחזר להיות "אחד".

